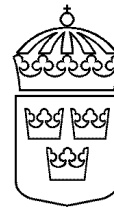

Näringsutskottets yttrande 1997/98:NU4y

Berättelse om verksamheten i Europeiska
unionen under 1997

1997/98
NU4y

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 1997/98:60 med berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1997 jämte motioner, i de delar som berör näringsutskottets beredningsområde. Näringsutskottet yttrar sig över sammanlagt fyra yrkanden som återfinns dels i de två motionerna 1997/98:U25 (v) och 1997/98:U26 (mp) väckta med anledning av skrivelsen, dels i motion 1997/98:U618 (mp) från den allmänna motionstiden.

Näringsutskottet föreslår att de i yttrandet behandlade motionsyrkandena avslås. Till yttrandet har fogats 3 avvikande meningar (mp; v, mp).

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under år 1997 i enlighet med riksdagsordningens 10 kap. 1 §. Skrivelsen behandlar Europeiska unionens övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, det rättsliga och inrikes samarbetet samt unionens institutioner, svenska språket och rekrytering av svenskar.

Motionerna

De motioner som väckts *med anledning av skrivelse 1997/98:60* och som behandlas här är följande:

1997/98:U25 av Gudrun Schyman m.fl. (v) såvitt gäller yrkandet (8) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regeringens försök att slutföra det multilaterala investeringsavtalet (MAI) utan dialog och utan diskussion om landspecifika reservationer för Sveriges del med riksdagen.

1997/98:U26 av Bodil Francke Ohlsson m.fl. (mp) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

8. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att Sverige verkar för att utvecklingen av förnyelsebara energikällor prioriteras,

13. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inte godkänna MAI-avtalet i dess nuvarande form.

1997/98:NU4y

Den motion från *allmänna motionstiden* som behandlas här är

1997/98:U618 av Eva Goës och Ragnhild Pohanka (båda mp) såvitt gäller yrkandet (5) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige aktivt bör styra och stödja aktionsplaner samt EU:s PHARE- och TACIS-program så att dessa utvecklar och förändrar energisystemet i ekologiskt hållbar riktning och inte stöder nya kärnkraftverk.

Näringsutskottet

Inledning

För att stärka näringsutskottets bevakning av EU-frågorna har utskottet tillsatt tre arbetsgrupper med vardera fem–sex ledamöter från partierna samt en sekreterare från utskottskansliet. Tre bevakningsområden har prioriterats: energi, forskning och inre marknaden. I skrivelsen återfinns under flera avsnitt frågor inom näringsutskottets (och de tre nämnda gruppernas) beredningsområde: inre marknadens utveckling, metoder att minska tekniska handelshinder, turism, näringspolitik, energipolitik, forskning och den gemensamma handelspolitiken. Det som sägs i skrivelsen under några av dessa avsnitt har alltså varit föremål för en mer omfattande bevakning från näringsutskottets sida. Näringsutskottet har dock inte funnit anledning att i detta sammanhang, som en följd av utskottets mer fördjupade bevakning, redovisa några ställningstaganden i dessa delar med utgångspunkt från regeringens skrivelse.

De sakfrågor som näringsutskottet valt att uppmärksamma i yttrandet är därmed uteslutande föranledda av de aktuella motionsyrkandena. Dessa tar sikte på EU:s insatser för att underlätta omställningen av energisystemen i Östeuropa, den fortsatta utvecklingen av förnybara energikällor inom unionen och slutligen de pågående förhandlingarna inom OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) om ett multilateralt investeringsavtal som berör Sveriges hållning inom såväl den gemensamma som den nationella handelspolitiken.

Näringsutskottet behandlar i det följande de nämnda motionsyrkandena tillsammans med korresponderande avsnitt i skrivelsen under tre rubriker: Omställningen av energisystemen i Östeuropa, Utveckling av förnybara energikällor och Det multilaterala investeringsavtalet.

Omställningen av energisystemen i Östeuropa

Motionerna

I motion 1997/98:U618 (mp) anförts att EU:s insatser för Östeuropa skall vara ekologiskt hållbara genom att bidrag till miljövänliga energislag prioriteras framför stöd till nya kärnkraftverk. Motionärerna anser att det är viktigt att Sverige verkar för att kärnavfall, utbrända bränsleelement, atomreaktorer

etc. omhändertas på ett tillförlitligt sätt. Det konstateras att Sverige bidrar genom såväl bilaterala som multilaterala insatser till omställningen av energisystemen i Östeuropa. Inom ramen för EU:s program PHARE (Poland and Hungary Aid for Restructuring of the Economies) och TACIS (Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States and Georgia) medverkar Sverige till att utveckla och förändra energisystemet i bl.a. Ryssland. Förhoppningsvis, sägs det, kan den ryska energipolitiken påverkas i rätt riktning.

Skrivelsen

I skrivelsen (s. 212) sägs att TACIS-programmet spelar en viktig roll i EU:s ansträngningar att understödja Rysslands demokratiska och ekonomiska reformprocesser. TACIS-programmet för år 1997 uppgick till ca 128 miljoner ecu och inriktades på företagsrestrukturering, utbildning, socialt reformarbete, transporter, energi och miljö. I programmet ingår fortsatt stöd till förbättrandet av kärnsäkerheten. Även ett utökat regionalt samarbete vid Rysslands västgränser är en del i TACIS-samarbetet.

Regeringen erinrar om att kommissionen, G 7-länderna (Förenta staterna, Kanada, Japan, Tyskland, Frankrike, Italien och Storbritannien) och Ukraina år 1995 upprättade ett *Memorandum of Understanding* med bl.a. ett ömsesidigt åtagande att stänga kärnkraftverket i Tjernobyl senast år 2000. Uppfyllandet av förpliktelseerna i detta dokument beskrivs i skrivelsen som en stötesten i relationerna mellan EU och Ukraina. Under år 1997 har beslutats att en ny sarkofag över den havererade reaktorn i Tjernobyl skall byggas. EU har förbundit sig att bidra finansiellt till detta projekt, där även Sverige avser att bidra bilateralt. Ett nytt TACIS-program för år 1998 som omfattar samarbetsprojekt inom institutionsbyggnad, ekonomiska reformer och utveckling av den privata sektorn samt energi och miljö är under förhandling.

Vissa kompletterande uppgifter

Kommissionen har ett för PHARE och TACIS gemensamt kärnsäkerhetsprogram, som har till huvudsyfte att förbättra teknisk utrustning, utbildning och administrativa rutiner för att höja säkerheten vid existerande kärnkraftverk i Central- och Östeuropa. I några fall har stöd till avslutande av arbetena vid inte helt färdigbyggda kärnkraftverk aktualiserats, nämligen då dessa kan möjliggöra stängning av i drift varande, mindre säkra anläggningar. Även åtgärder för att ta hand om avfall m.m. ingår i kärnsäkerhetsprogrammet.

Inom ramen för de reguljära landprogrammen bidrar PHARE och TACIS till utvecklingen på energiområdet under förutsättning att detta ingår i mottagarländernas prioriteringar. Effektivare energianvändning (inkl. sparåtgärder) har dominerat insatserna. När det gäller själva energipolitiken, t.ex. frågan om eventuell utbyggnad av kärnkraften, har kommissionen betonat att denna, liksom i EU:s egna medlemsstater, faller under den nationella kompetensen. Detta hindrar inte att länderna själva i många fall velat ha hjälp med att åstadkomma en mer balanserad fördelning på olika energikällor. I PHARE kan man räkna med att den s.k. förstärkta förmedlemskapsstrategin inför

utvidgningen, som skall styra den framtida inriktningen av programmet, kommer att leda till ökat stöd till en rad infrastrukturprojekt på energiområdet; syftet är att bidra till kandidatländernas EU-anpassning.

I arbetsplanen för det nyligen bildade samarbetsrådet mellan EU och Ryssland, byggd på en överenskommelse om partnerskap och samarbete (PCA – Partnership and Cooperation Agreement), framgår att förstärkt samarbete skall etableras inom bl.a. miljöområdet och kärnsäkerheten. Under våren 1998 kommer därutöver ett G 8-möte (Förenta staterna, Kanada, Japan, Ryssland, Tyskland, Frankrike, Italien och Storbritannien) att äga rum i Moskva som helt skall ägnas åt energifrågan.

Vid energiministerrådet i december 1997 beslutades om en ettårig förlängning av programmet för energisamarbete med tredje land (SYNERGY). Programmet ger i huvudsak stöd till informations- och utbildningsaktiviteter, och ambitionen är att ytterligare införliva länder i Central- och Östeuropa i det europeiska energisamarbetet.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet kan konstatera att mycket stora ansträngningar görs från EU:s sida – manifesterat i tillförsel av betydande finansiella resurser – i syfte att åstadkomma förbättringar på både kort och lång sikt i Östeuropas energiförsörjning. Många av åtgärderna är av tvingande, historiska skäl inriktade på att förbättra kärnsäkerheten och att mildra avfallsproblemen kring kärnkraftverken, men också som i fallet Tjernobyl att förhindra ytterligare läckage av radioaktivitet. De långsiktiga ambitionerna i EU:s insatser på energiområdet för Östeuropa synes ligga i linje med den inriktning som motionärerna förordar, samtidigt som näringsutskottet erinrar om att gemenskapens strävanden härvidlag med nödvändighet måste fullgöras under hänsynstagande till det kärnkraftsberoende som föreligger. Många av de aktuella staterna är nämligen uteslutande hänvisade till kärnkraften för sin energiförsörjning – ett förhållande som på kort sikt inte går att påverka, men på lång sikt är en omständighet som måste vägas in i EU:s omställningsprogram för berörda länder.

Med det sagda avstyrker näringsutskottet den nämnda motionen i här berörd del.

Utveckling av förnybara energikällor

Motionen

Miljöpartiet de gröna ser allvarligt på att EU:s arbete med energifrågor inte i tillräcklig grad inriktas på förnybara energikällor, framhålls det i motion 1997/98:U26 (mp). Motionärerna vill fästa uppmärksamhet på att det gasmarknadsdirektiv som är under utarbetande kan innebära att Sverige blir ytterligare beroende av fossila energikällor. Det riktas också kritik mot att ITER-projektet (International Thermonuclear Experimental Reactor) ännu hålls vid liv. I stället borde EU stödja och prioritera en mer omfattande forskning och utveckling av förnybara energikällor som t.ex. solceller.

I skrivelsen (s. 129) sägs att energiarbetet under år 1997 har dominerats av behandlingen av kommissionens förslag till direktiv om gemensamma regler för en inre marknad för naturgas (gasmarknadsdirektivet). Direktivet innehåller allmänna regler för sektorns organisation och för tillträde till marknaden, liksom regler för lagring, överföring och distribution av naturgas. Under en tioårsperiod får gaskunderna gradvis rätt att utnyttja andras gasledningar för att kunna köpa gas på marknaden i stället för att vara beroende av ett monopolföretag. Efter tioårsperioden skall minst en tredjedel av gasmarknaden vara öppen för konkurrens. Vidare skall då alla kraftproducenter och alla andra gaskunder med en årlig gaskonsumtion som överstiger 5 miljoner kubikmeter vara berättigade att utnyttja andras gasledningar.

I november 1996 presenterade kommissionen en grönbok om en strategi för förnybara energikällor. Vid ministermötet i maj 1997 förelåg enighet om en resolution i vilken rådet uppmanade kommissionen att utarbeta en strategi för att främja dessa energikällor. I strategin, som kommissionen överlämnade i form av en vitbok (KOM/97/599) till rådet i början av december 1997, föreslås bl.a. som ett indikativt mål att medlemsstaterna fram till år 2010 fördubblar andelen förnybara energikällor till 12 % av den totala energianvändningen. Kommissionen anser att politiken bör inriktas på att främja användningen av biomassa, vindkraft och solenergi. Enligt kommissionen kan strategin bidra till att skapa ett konkurrenskraftigt energisystem för hela Europa med betydande möjligheter för export av kunnande och investeringar till tredje land.

Vid energirådsmötet i december 1997 enades ministrarna om en tvåårig budget för ALTENER II-programmet (Alternative Energy), vilket innebär en fortsättning och utvidgning av det första ALTENER-programmet som löpte ut år 1997. Programmets övergripande mål är att bidra till att skapa de nödvändiga villkoren för en aktionsplan för förnybara energikällor, särskilt vad gäller de legala och administrativa villkoren. Programmet skall också bidra till att uppmuntra privata och offentliga investeringar i produktion och användning av energi från sådana energikällor. ALTENER-programmet utgör en betydelsefull del av EU:s strategi för att minska gemenskapens koldioxidutsläpp från energisektorn.

Vid nyssnämnda rådsmöte presenterade kommissionen också ett förslag till ramprogram för energi (KOM/97/550). Enligt förslaget inordnas där bl.a. programmen SAVE II (Special Action for Vigorous Energy Efficiency), SYNERGY (finansierar internationella samarbetsprojekt med tredje land för utveckling och implementering av energikällor) och ALTENER II samt delar av THERMIE (demonstrations- och spridningsprogram inriktat på icke-nukleär energi i det fjärde ramprogrammet för forskning och utveckling) i syfte att skapa en mer samlad struktur. Ambitionen är att ramprogrammet skall möjliggöra tydligare prioriteringar och bättre samordning av gemenskapens arbete inom energiområdet.

Avsikten är att rådet i maj 1998 skall fatta beslut om det nyssnämnda, fleråriga ramprogrammet (1992–2002) för energisektorn. Kommissionen lyfter fram tre huvudmålsättningar för programmet: att förbättra gemenskapens försörjningstrygghet, att bidra till en förbättrad konkurrenskraft och att åstadkomma ett förbättrat miljöskydd. Det handlar bl.a. om att öka internationellt samarbete på energiområdet, att fortsatt främja förnybara energikällor och att ytterligare stimulera en effektiv energianvändning.

Avsikten är också att rådet vid samma beslutstillfälle i maj 1998 skall diskutera förslagen i kommissionens vitbok om en strategi och en handlingsplan för gemenskapen för att främja förnybara energikällor. Denna plan är en del av gemenskapens insatser för att uppfylla EU:s klimatåtaganden efter klimatkonferensens tredje partsmöte i Kyoto. Programmet enligt vitboken är sektorsövergripande till sin karaktär och skall bidra till måluppfyllelse inom en rad områden som t.ex. sysselsättning, miljö, forskning, regionalpolitik och jordbrukspolitik. Planerna är att en omfattande koordination, som innefattar finansiella åtaganden, skall etableras mellan åtgärder vidtagna på gemenskapsnivå och existerande nationella strategier. Principerna för utformningen av programmet påminner om uppbyggnaden av ramprogrammet för energi. Den tidshorisont som vitboken överblickar utsträcker sig, som tidigare nämnts, fram till år 2010.

Det brittiska ordförandeskapet har energi och miljö som sitt tema, och vid energirådsmötet i maj 1998 kommer rådet att anordna en öppen debatt om energi och miljö. Ordförandeskapets ambition är att åstadkomma enighet om rådsslutsatserna om energi och miljö och som kan överlämnas till miljöministrarna.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet gör bedömningen att förutsättningarna för att effektivisera resursinsatserna i syfte att öka användningen av förnybara energikällor och att åstadkomma en förbättrad energieffektivitet, i enlighet med de intentioner som anmäls i berättelsen för år 1997, kan vinna väsentliga framsteg under de närmaste åren. Den nödvändiga förstärkningen av insatserna realiseras genom kraven på långsiktighet och samordning av olika finansieringskällor i enlighet med kommande rådsbeslut. Ordförandeskapets prioritering av dessa frågor är ur svensk synpunkt glädjande. Den politiska uppmärksamhet som på detta sätt skapas är enligt näringsutskottets uppfattning nödvändig för att få de nationella resursinsatserna infogade på ett strukturerat sätt med de gemensamma åtgärderna. Det arbete som ordförandeskapet och rådet inom kort igångsätter enligt nyss angivna riktlinjer sträcker sig också över den tidsperiod under vilken Sverige kommer att inneha ordförandeskapet i rådsarbetet. Detta ger enligt näringsutskottets mening goda möjligheter för svenskt vidkommande att påverka den fortsatta prioriteringen av dessa frågor.

Med det anförda avstyrker utskottet den aktuella motionen i här berörd del.

Motionerna

Regeringens beskrivning av det multilaterala investeringsavtalet MAI (Multilateral Agreement on Investment) måste sägas vara något av ett rekord i skönmålning, heter det i partimotionen 1997/98:U25 (v). Regeringen säger sig, anför motionärerna, vilja lägga stor vikt vid ett så liberalt och bindande investeringsavtal som möjligt. I en kritisk ton konstateras att Sverige jämfört med många andra länder har begärt ganska få landspecifika reservationer. I motionen påpekas att 560 frivilligorganisationer från hela världen har riktat skarp kritik mot avtalet. Den analys som gjorts, fortsätter motionärerna, om detta avtal i ett betänkande i Europaparlamentet – framlagt i början av år 1998 – utmynnade i en resolution där unionen och medlemsstaterna rekommenderades att ej underteckna nuvarande avtalsförslag. Regeringen har tydligen avsett att slutföra förhandlingarna om detta avtal utan att föra någon dialog med riksdagen, hävdar motionärerna och anser att ett sådant arbetssätt är oacceptabelt.

I motion 1997/98:U26 (mp) påstås att regeringen inte nämner MAI-avtalet i skrivelsen. Det är uppenbart, sägs det, att detta är ett led i försöken att sopa detta odemokratiska och i många avseenden skamliga avtal under mattan. Även i denna motion hänvisas till resolutionen från EU-parlamentet att medlemsländerna inte skall godkänna avtalet i nuvarande form, och det understryks att Miljöpartiet kräver att regeringen hör sammar detta krav.

Skrivelsen

Under rubriken Den gemensamma handelspolitiken (s. 200) beskrivs de förhandlingar som pågått sedan hösten 1995 i OECD om ett multilateralt investeringsavtal. I förhandlingarna deltar OECD-länderna, där EU:s medlemsländer också företräds av kommissionen. Avsikten är att avtalet även skall vara öppet för andra länder att ansluta sig till. Målsättningen är att skapa säkra, icke-diskriminerande, förutsättningar för utländska investerare och investeringar. Ambitionen är att det skall finnas en hög nivå på åtaganden om investeringsliberalisering och skydd av investeringar samt en effektiv tvistlösningsmekanism. Den ursprungliga tidsplanen för förhandlingarnas avslutande har inte hållit, och i skrivelsen sägs att tidsfristen för förhandlingarna har utsträckts till OECD:s ministermöte våren 1998.

Av skrivelsen framgår att vissa frågor kvarstår att lösa. Så tilldrar sig t.ex. frågorna om miljö, arbetstagares rättigheter och extraterritoriell tillämpning av lagar på investeringsområdet stort intresse i förhandlingarna. Nyckelproblemen inför slutfasen av förhandlingarna gäller, sägs det, i vilken utsträckning olika typer av undantag skall medges från huvudregeln om icke-diskriminering. Sverige lägger stor vikt vid, framhåller regeringen, att ett avtal med så liberala och bindande regler som möjligt kommer till stånd och att länder utanför OECD-kretsen ansluter sig till det.

I debatten vid sessionen i Strasbourg den 10 mars 1998 i samband med behandlingen av det i motionerna nämnda betänkandet om MAI-avtalet (A4-0073/98) – föredragande var den tyske företrädaren Wolfgang Kreissl-Dörfler (De gröna) – underströk kommissionär Sir Leon Brittan att förhandlingarna är långt ifrån avslutade och att de största framstegen i förhandlingarna oftast görs under de sista månaderna när det gäller internationella avtal. Han underströk vidare att EU verkligen behöver MAI-avtalet eftersom unionen sammantaget är den största investeraren i hela världen och att 50 % av dess investeringar går till OECD-länder. Samtidigt är EU det område som är mest öppet för investeringar från tredje land varför det ligger i unionens intresse att det antas tydliga regler som bygger på öppenhet och icke-diskriminering, sade han.

Kommissionären ville betona vikten av att avtalet kan göra det möjligt att skydda miljön såväl nu som i framtiden samt att arbetsnormer respekteras av investerare. Han underströk också att avtalet måste göra det möjligt att bevara den ekonomiska och sociala integration som EU bygger på, och att det behövs en särskild klausul i MAI som tillåter detta såväl inom unionen som gentemot de länder som ansökt om medlemskap. Vidare framhölls att kommissionen noga kommer att analysera i vilken mån avtalet överensstämmer med andra internationella avtal och med unionens interna politik innan det överlämnas till rådet och parlamentet för godkännande. Dessutom skall parlamentet få ge sitt samtycke till avtalet innan det får träda i kraft. Samtidigt betonades att det inte är kommissionens avsikt att nå fram till ett avtal till varje pris. Viktigt är att uppnå rätt sorts MAI-avtal som främjar unionens intressen och skyddar u-länderna.

I ett interpellationssvar den 27 mars 1998 med anledning av sju interpellationer framställda av företrädare för Vänsterpartiet och Miljöpartiet om MAI-avtalet sade handelsminister Leif Pagrotsky inledningsvis att tidsplanen för MAI-förhandlingarna inte håller och att något avtal inte skulle vara möjligt att träffa i april 1998 enligt de ursprungliga intentionerna. Handelsministerns bedömning var i stället att förhandlingarna kommer att utsträckas ett eller ett par år. Han framhöll vikten av att riksdagen hålls informerad och är med i diskussionen om det avtal som successivt växer fram och om de svenska reservationer som begärts mot bakgrund av avtalet. Det underströks i svaret att avtalet inte gäller för Sverige innan det har godkänts av riksdagen. Han förklarade också att regeringen har för avsikt att fortsättningsvis visa stor öppenhet beträffande förhandlingarna. Avtalet skall utvärderas av någon som är fristående från Regeringskansliet innan det lämnas över till riksdagen för beslut. Dessutom, fortsatte statsrådet, är avsikten att redan innan förhandlingarna slutförts göra oberoende konsekvensanalyser av delområden i det föreslagna avtalet.

Leif Pagrotsky menade att MAI-avtalet är ett försök att åstadkomma tydliga regler och överenskommelser i en globaliserad ekonomi. Strävan från regeringens sida är, poängterades det, att ett avtal skall innebära en begränsning av företagens möjligheter att pressa fram eftergifter från regeringar vad gäller miljö- och arbetsrättskrav. Han betonade att Sverige driver på i för-

handlingarna för att särskild hänsyn skall kunna tas till individuella utvecklingsländers problem om och när dessa önskar bli medlemmar av MAI. Sverige kommer också, anfördes det, att verka för att en bredare krets av länder involveras i den fortsatta förhandlingsprocessen.

Under denna interpellationsdebatt framkom också i ett inlägg av handelsministern att regeringen planerar att hålla en hearing om MAI-förhandlingarna i juni 1998.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet vill inledningsvis understryka att det svenska stödet för MAI och det aktiva deltagandet i förhandlingarna inom OECD är i linje med det traditionella svenska engagemanget för en fri och öppen världshandel baserad på gemensamma regler. Målet med förhandlingarna är att skapa ett avtal med hög standard på åtaganden om investeringsliberalisering, att värna om icke-diskriminering och investeringsskydd samt att åstadkomma en effektiv tvistlösningsmekanism. Bristen på överskådliga, lätt tillgängliga regler och ett sammanhängande gemensamt synsätt har inneburit ett stort mått av osäkerhet och oförutsägbarhet för både offentliga och privata aktörer på marknaden. Ett enhetligt multilateralt regelverk för investeringar skulle alltså innebära minskad osäkerhet och en kraftig förenkling jämfört med den nuvarande situationen. Det skulle också på ett positivt sätt påverka flödet av internationella investeringar till utvecklingsländerna. Näringsutskottet vill i anslutning till dessa påpekanden om de bakomliggande motiven till förhandlingarna erinra om att det från svensk sida förespråkas att bestämmelser skall införas i avtalet som skall förbjuda s.k. positiv diskriminering på miljö- och arbetsrättsområdet samt att skrivningar skall inarbetas i avtalet så att statens normala regleringsmöjligheter på t.ex. miljöområdet inte kan ifrågasättas.

Näringsutskottet konstaterar att den omfattande diskussion som förevarit om bl.a. miljöhänsyn och arbetsrättsliga frågeställningar samt, för EU:s vidkommande, avtalets förenlighet med fördragen och i övrigt MAI-avtalets överensstämmelse med andra viktiga internationella avtal har lett till att förhandlingarna kraftigt försenats. Det talas nu om en tidsutdräkt på ett till två år. Enligt näringsutskottets uppfattning hade det varit en styrka om ett enhetligt, globalt regelverk för investeringar hade kunnat förhandlas fram inom ramen för Världshandelsorganisationen (WTO). Näringsutskottet noterar den utfästelse som görs från regeringens sida att hålla riksdagen informerad om förhandlingsläget och att avtalet blir föremål för utvärdering innan det föreläggs riksdagen för beslut.

Med hänvisning till det nu sagda och att MAI-avtalet långt ifrån är färdigförhandlat saknas enligt näringsutskottets uppfattning anledning för riksdagen att göra något särskilt uttalande i frågan. De aktuella motionerna avstyrks alltså i här berörda delar.

På näringsutskottets vägnar

Birgitta Johansson

I beslutet har deltagit: Birgitta Johansson (s), Christer Eirefelt (fp), Reynoldh Furustrand (s), Karin Falkmer (m), Sylvia Lindgren (s), Mikael Odenberg (m), Marie Granlund (s), Chris Heister (m), Dag Ericson (s), Lennart Beijer (v), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Goës (mp), Göran Hägglund (kd), Laila Bäck (s), Hans Hoff (s), Sten Tolgfors (m) och Kerstin Warnerbring (c).

Avvikande meningar

1. Omställningen av energisystemen i Östeuropa

Eva Goës (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om omställningen av energisystemen i Östeuropa bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet instämmer i det som sägs i motion 1997/98:U618 (mp) om att Sverige på ett aktivt sätt inom ramen för PHARE- och TACIS-programmen, liksom i andra sammanhang, bör stödja omställningen av energisystemen i Östeuropa i ekologiskt hållbar riktning. Innebörden i detta är enligt näringsutskottets uppfattning att resurser i första hand skall gå till utveckling av miljövänliga energislag framför fortsatta investeringar i nya kärnkraftsreaktorer. Även om de senare insatserna är motiverade av att mindre säkra reaktorer kan stängas av, blir effekten att berörda länder även fortsättningsvis låses in i ett fortsatt kärnkraftsberoende. Det är av största vikt att denna onda cirkel bryts vid de beslutstillfällen som nu inträder både i samband med utvidgningen och inom ramen för det förstärkta samarbetet mellan EU och Ryssland genom den nyligen träffade överenskommelsen om partnerskap och samarbete.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet den nämnda motionen i berörd del.

2. Utveckling av förnybara energikällor

Eva Goës (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om utveckling av förnybara energikällor bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet kan konstatera med ledning av den beskrivning som lämnas i årsberättelsen att tyngdpunkten i energiarbetet har legat på behandlingen av gasmarknadsdirektivet. Detta visar på ett tydligt och olyckligt sätt vilka prioriteringar som gäller i det gemensamma energiarbetet. Den nuvarande dominansen för fossila bränslen och kärnkraft i Europa präglar de energipolitiska programmen och tränger undan de nödvändiga, framtidsinriktade investeringarna i förnybara energikällor. De planerade, enorma europeiska investeringarna i nya gasnät och kabelnät för elöverföring kommer enligt näringsutskottets mening allvarligt att påverka möjligheterna att genomföra

energiomställningen i vårt land på det sätt som avsetts. Det ankommer nu på den svenska regeringen att försöka utöva inflytande på andra medlemsländer och tillsammans med dem få till stånd en omorientering av de energipolitiska programmen till förmån för en kraftfull resursförstärkning på förnybara energikällor. Enligt näringsutskottets uppfattning föreligger det för närvarande ett gynnsamt tillfälle för ett sådant alliansskapande arbete inför det svenska ordförandeskapet i rådsarbetet under våren 2001.

Det sagda innebär att utskottet tillstyrker motion 1997/98:U26 (mp) i här aktuell del.

3. Det multilaterala investeringsavtalet

Lennart Beijer (v) och Eva Goës (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om det multilaterala investeringsavtalet bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet vill i likhet med vad som sägs i motionerna 1997/98:U25 (v) och 1997/98:U26 (mp) uttrycka sin oro för det sätt på vilket förhandlingarna i OECD om ett multilateralt investeringsavtal (MAI) har bedrivits. Förhandlingarna har förts i tysthet och den nödvändiga demokratiska insynen i processen har varit undermålig. Riksdagen bör enligt näringsutskottets uppfattning uttala att förhandlingarna i fortsättningen skall föras med ledning av en fördjupad dialog med riksdagen. Det föreliggande avtalsutkastet uppvisar enligt näringsutskottets mening mycket stora brister där hänsyn inte tas till miljö- och kulturfrågor samt sociala frågor. Dessutom framstår avtalets förhållande till konventioner om skydd för mänskliga rättigheter som ytterst oklart. Så här långt är det investerarens rätt till en oavkortad handlingsfrihet som har styrt utformningen av avtalet. Inriktningen på det fortsatta förhandlingsarbetet måste därför vara att hävda staters rätt att på demokratisk grund besluta om regelverk som syftar till skydd mot t.ex. miljöförstöring, djurplågeri och utnyttjande av arbetskraft, utan att det uppfattas som handelshinder. Näringsutskottet vill i detta sammanhang också uttala tvivel om räckvidden i EU:s gemensamma positioner i dessa delar i de fortsatta förhandlingarna; den gemensamma handelspolitiken tar i alltför liten utsträckning hänsyn till utvecklingsländernas behov och förutsättningar.

Med hänvisning till det sagda tillstyrker näringsutskottet motionerna 1997/98:U25 (v) och 1997/98:U26 (mp) i här berörda delar.